

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליכוביץ
בגנת העשרים ותשע

עקב (תש"ל)

ט' ז' - כ"ט, י' א' - י'
גליון זה הוא המסכו של גליון עקב תשכ"ט

א. שאלת מבנה

אחד מחכמי אומות העולם (לרפינק) העוסק הריבה במבנה ספר דברים קובע שהקטע בו עוסק גליונו מחלק לחמישה חלקים עיקריים:

- 1- ט' ז-ח מבור
- 2- ט' ט-י
- 3- ט' יא-יז
- 4- ט' יח-כא (כב-כד)
- 5- ט' כ"ה - י' א' ה'

- 1) התוכל להסביר מה ההגיון בחלוקה זו?
- 2) מה ראה החוקר הנ"ל לראות בפסוקים כ"ג-כ"ד מעין פיסקה שאינה שייכת לענינו, שנשחרבה הנה?
- אא 3) התוכל להסביר מה היא שייכותם של אותם שני הפסוקים לענינו וכיצד יש להסביר את מקומם?

ב. מדברי המדרשים

השוה:

שמות ל"ב ט"ו: ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו.
דב' ט' ט"ו: ואפן וארד מן ההר וההר בוער באש ושני לוחות הברית על שתי ידי.
דב' ט' י"ז: ואתפש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי...
דב' י' ג': ואעש ארון עצי שטים ואפסול שני לוחות אבנים כראשונים ואעל ההרה ושני הלוחות בידו.

תנחומא כי-תשא כ"ו:

כשעשו ישראל אותו מעשה וירד משה מן ההר וקרב אל המחנה וראה את העגל שעשו, - בשעה שנתן לו הקב"ה את הלוחות היו סובלין את עצמם. כיון שירד וקרב אל המחנה וראה העגל, פרח אות הכתב מעליהם ונמצאו כבדים על ידיו של משה, מיד (שם' ל"ב י"ח) "ויתר אף משה וישלך מידיו..."

פרקי דר' אליעזר פרק מ"ה

לקח משה את הלוחות והיה יורד והיו הכתובים סובלין את עצמן ואת משה עמן. וכשראו את התופים ואת המחולות ואת העגל, ברחו הכתובים ופרחו מן הלוחות ונמצאו כבדים על ידי משה, ולא יכול משה לסבול את עצמו ולא את הלוחות והשליכן מידיו ונשברו.../

תנחומא עקב י"א:

על מה שברן? על שפרח הכתב מעליהם, לפיכך שברן. משל למה הדבר דומה? לדואר (=ציר נושא אגרות) שהיה מהלך ופרווגיית (=כתב המלך ודחיו) בידו להכניס במדינה. ועבר בתוך הבחור ונפלו הכתבים לתוך המים ונמחו האותיות. מה עשה אותו הדואר? קרען, שנאמר (ט' ט"ז) "וארא והנה חסאתם לה' אלוכם". מה ראה? ראה האותיות שפרחו ואף הוא שברן!

מדרש הגדול כי-תשא:

אמר ר' מאיר: כיון שראה משה מה שעשו ישראל, מיד חביט בלוחות וראה שפרח הכתב מהן והשליכן לארץ. משל למה הדבר דומה? לאדם שהיה בידו צר וכבה. כיון שראה שכבה הנר, אמר: "וזה למה בידו?" מיד השליכו מידו. כך כיון שעשו ישראל אותו מעשה, פרח הכתב מן הלוחות. אמר משה: "אשר למה לי?" מיד "ויתר אף משה וישלך מידו את הלוחות".

- 1) אילו מארבעת המדרשים מיטבים את חילופי לשון אחד ולשון רבים בארבעת הפסוקים העומדים בראש מאמצינו?

אא 2) מה המסמל בפריחת האותיות וכובד ידיו של משה במדרש תנחומא כי תשא ובפרקי דר' אליעזר?

(3) מה ההבדל בין מדרש תנחומא כי תשא ופרקי דר' אליעזר מצד אחד ובין תנחומא עקב ומדרש הגדול מצד שני בתפישתם את שבירת הלוחות?

(4) התוכל להסביר על פי אחד (או אחדים) מן המדרשים הנ"ל את הטובי בכינויים שבין כנויי הלוחות בפסוקים הבאים:

י"א. ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן ה' אלי את שני לוחות האבנים לוחות הברית.

י"ג. ואחפש בשני הלוחות ואסליכם...

ג. ס' י': ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים...
ס' י"א: ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן ה' אלי את שני לוחות האבנים לוחות הברית.

אברבנאל מקשה:

הספק השמיני באמרו (י"א) "ויהי מקץ ארבעים יום... נתן ה' אלי את שני לוחות האבנים..." והנה הפסוק הזה כפול בלי ספק, כי הנה למעלה אמר (י') "ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים..." ולמה אחר כך חזר לומר שנית "ויהי מקץ ארבעים יום... נתן ה' אלי"?

ונתנו לשאלתו זו תשובות שונות. והנה אחת לפניה:

הכתב והקבלה - מי שב:

וכראה לי שאין שתי הנתיבות הללו שוות בהוראתן: השניה היא גשמית - דבר הניתן מיד ליד, וזה היה מקץ מ' יום, נתן למשה הלוחות; ונתיבה ראשונה היא רוחנית, היא הלימוד, כי המלמד את רעהו חננו דבר מן המושכלות, שלא היה ביכולתו לעמוד עליו מדעתו, הנה המלמד הוא נותן וטשפיע ולזה נקראת התורה בשם "לקח" (דב' ל"ב): "יערף כמטר לקחי" - "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו". הנה אחר שאמר "ואשב בהר מ' יום ומ' לילה", בא כאן להודיע, מה היה תכלית המכוון בישיבתו בהר זמן זה, ואמר: "ויתן ה' אלי את שני לוחות...", כלומר בהמשך זמן זה היה הקב"ה מלמדני המכוון האמיתי במכתב שעל הלוחות, כי בעשרת הדברים האלה כלולים כל תרי"ג מצוות, וזה היה משה לומד מפי הגבורה כל ארבעים יום, וזה שאמרו (שמות רבה מ"ו) "לחם לא אכל" - אבל מלחמה של תורה אכל, "ומים לא שתה" - אבל מימה של תורה שתה...

(1) ר' דוד הופמן מישב את קושיית אברבנאל הנ"ל בישוב אחר, על פי מה שפירש הראב"ע סמות י"ב ג"א ד"ה 'ויהי בעצם'.

כיצד?

(2) התוכל ליטב על פי דברי בעל הכתב והקבלה למת נקראו הלוחות בפסוק י"א "שני לוחות האבנים לוחות הברית" ואלו בפסוק י' נקראו סתם "שני לוחות האבנים"?

ד. כ"ו. אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת ממצרים ביד חזקה.

כ"ט. והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכוחך הגדול...

העמק דבר כ"ט ד"ה והם עמך ונחלתך

לא זהו סענה ראשונה (כ"ו) "אל תשחת עמך ונחלתך".

א. הסבר, במה שונה סענת פסוק כ"ט מסענתו בפסוק כ"ו?

ה. כ"ח. פן יאסרו הארץ אשר הוצאתנו משם: מבלי יכולת ה' לחביאם אל הארץ אשר דבר להם

ומשנאתו אותם הוציאם להמיתם במדבר

הסבר למת נאמר אצל ההבאה "מבלי יכולת" ואלו אצל ההוצאה נאמר "משנאתו"?

תשובות נא לשלוח לנהמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.